

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ครั้งที่ 10

“ทศวรรษ R2R พัฒนาคนไทยสู่สังคม ๔.๐”

วันพุธที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี

บรรยายพิเศษ เรื่อง “บทบาทโรงเรียนแพทย์ ต่อคนไทย ๔.๐”

เวลา 10.00 – 11.00 น. ห้อง Grand Diamond

เอกกนก พนาคำรง

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

โทร 085-3183502, ekkanok_km@hotmail.com

วิทยากร ศ.ดร.นพ.ประสิทธิ์ วัฒนาภา คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

จากการที่ประเทศไทยได้ประกาศเป็นยุค Thailand 4.0 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนแพทย์ ณ วันนี้ บทบาทของโรงเรียนแพทย์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยบทบาทที่ยังต้องคงอยู่ คือการผลิตบัณฑิตแพทย์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ และบุคลากรด้านสุขภาพ สำหรับยุค Thailand 4.0 โรงเรียนแพทย์ในประเทศไทยไม่กล้าตั้งเป้าหมายเพียงว่าผลิตบัณฑิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญให้เพียงประเทศไทย แต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของระบบการดูแลสุขภาพของกลุ่มอาเซียนและสังคมโลก เนื่องจาก ณ วันนี้ โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทันทีที่กลุ่มประเทศอาเซียนเกิดไวรัสสายพันธุ์ใหม่ขึ้นจะมีการกระจายไปอย่างรวดเร็วและแพร่ระบาดมาในประเทศไทย แพทย์และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญของประเทศไทยจึงต้องไปเชื่อมโยงกับสังคมอาเซียนและสังคมโลก ผลิตองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่สุขภาวะของคนและสังคมไทย อาเซียนและสังคมโลก รวมถึงองค์ความรู้ที่ยกระดับความสามารถของประเทศไทย

ให้บริการวิชาการ บริบาลสุขภาพ แก่คนและสังคมไทย รวมทั้งสังคมอาเซียนกับสังคมโลก เนื่องจากต้องผันตัวเองว่าทำอะไรให้องค์ประกอบต่างๆ ในประเทศไทยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย อีกหนึ่งบทบาท คือเมื่อ 100 ปี หลังจากมีการปฏิรูปแพทยศาสตร์ศึกษาทั่วโลก มีบทความในวารสารฉบับหนึ่ง ได้พูดถึงแพทยศาสตร์ศึกษาว่าแต่เดิมมีเสาหลัก 2 เสา คือ Basic science และ Clinical science และในปี 2010 ได้พูดถึงเสาที่ 3 คือเสาคุณภาพระบบสุขภาพ โดยบทบาทของโรงเรียนแพทย์ในยุค Thailand 4.0 มีความจำเป็นต้องร่วมกันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพในการดูแลสุขภาพของคนสังคมไทย ร่วมกับการกำกับดูแลอัตราค่าใช้จ่ายในการให้บริบาลสุขภาพของประเทศไทย ไม่ให้เกิดค่าใช้จ่ายในการรักษาชาวต่างชาติที่ไม่สมเหตุผล ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนแพทย์น่าจะมียุทธศาสตร์และมีส่วนร่วมในประเด็นนี้ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีในโรงเรียนแพทย์กับโรงพยาบาลเอกชนนั้นไม่แตกต่างกัน และประเด็นสุดท้าย คือการทำนุบำรุงและรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่ดีงามของคนและสังคมไทย

บทเรียนสำคัญที่ประเทศไทยได้รับจากช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ช่วงนั้นเราไม่มีภูมิคุ้มกัน เนื่องจากการละเลยจุดสำคัญ ประกอบกับเจตคติธรรมชาติ ตัวคนไทยเราเอง และไม่มีนวัตกรรม Research Development ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทย แต่เดิมผลิตภัณฑ์ บริการที่สำคัญของประเทศไทยมุ่งเน้นที่ราคาถูกกว่าประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นการสู้กันในทะเลเลือด แต่โลกที่เปลี่ยนไปต้องแข่งขันกันใน Blue Ocean เพื่อให้เรามี Margin มาก จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น จึงนำมาซึ่งแนวคิด Thailand 4.0 โดยในบทบาทของโรงเรียนแพทย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับ 3 ปัจจัย คือ Science & Technology, Creativity & Innovation และ Culture

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะพึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ที่ควรจะเป็นสิ่งแรก คือใส่ใจและมีความสามารถที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มีทักษะในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยีข้อมูล ซึ่งข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ทั้งมิติด้านลึกและด้านกว้าง ในประเด็นที่เป็นจริงหรือเท็จก่อนการเผยแพร่ มีความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการสูง ซึ่งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่ติดกรอบกับเทคโนโลยี เมื่อใดที่เทคโนโลยีพิสูจน์ไม่ได้องค์ความรู้จะไม่เกิดขึ้น องค์ความรู้อีกรูปแบบ คือองค์ความรู้ที่ R2R ใช้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ประเภทที่ 2 คือ Community Knowledge หรือ Practical Knowledge เป็นความรู้ที่ไม่ยึดติดกับเทคโนโลยี เกิดจากการคุยกันแล้วนำไปลองปฏิบัติ แลกผลกัน และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และองค์ความรู้ที่ดีที่สุด คือความรู้ประเภทที่ 3 ความรู้แห่งการหลุดพ้น เป็นการนำความรู้ 2 อย่างมารวมกัน และนำจิตนาการนอกกรอบมาแปลงให้เกิดเป็นนวัตกรรม การที่จะทำได้นั้นจำเป็นต้องเปิดใจกว้างรับฟังข้อคิดเห็นและความเห็นที่แตกต่าง ปรับตัวได้ง่ายพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงพร้อมนำการเปลี่ยนแปลง อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือการกล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยงภายใต้การประเมินด้วยข้อมูลและเหตุผล มีความสามารถในการประสานความคิด ประสานการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยไม่แบ่งแยกเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดี โดยต้องครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ Content, Feeling และ Goal มีความสามารถในการบริหารจัดการความรู้และการประเมินเทคโนโลยี มีค่านิยมคงเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีคุณธรรมเป็นฐานของการดำรงชีพและการทำงาน และประเด็นสุดท้าย คือต้องมีสุขภาพกาย ใจที่ดี และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาวะของคนไทย

ในบทบาทของโรงเรียนแพทย์กับคนไทย 4.0 เป้าหมายคือ ผลิตบัณฑิตแพทย์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรด้านสุขภาพที่มีความสามารถ มีความรู้ มีความใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ รวมทั้งสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อร่วมกับแพทย์และบุคลากรด้านสุขภาพอื่นๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพ ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยสามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญ คือ **“คนไทยมีสุขภาพที่ดี”** ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาคำรู้ด้านการดูแลสุขภาพทั้งของตนและของสังคม (public education) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อสารให้คนไทยได้ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและระบบการดูแลสุขภาพ (healthcare system) ของประเทศ และพัฒนาคนไทยที่มีศักยภาพ ให้สามารถค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา (สุขภาพ) ที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือสังคมรอบข้างด้วยตนเองหรือในสถานะที่ไม่สามารถรอรับการดำเนินการจากภาครัฐ (community research, R2R) คือการทำให้คนจำนวนหนึ่งที่อยู่ในห้องที่ชุมชน สามารถมองโจทย์เป็น ทักษะแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง ประเทศทั้งประเทศจะเคลื่อนไป ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ จะสามารถแก้ไขไปได้ ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในงานวิจัยนั้น และส่งเสริมให้คนไทยดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม

สามเหลี่ยมของระบบสุขภาพ ใช้ได้ทุกประเทศ สมดุลของสามเหลี่ยม ประกอบด้วย ราคา (ค่าใช้จ่าย) การเข้าถึง และคุณภาพ จุดสมดุลของสามเหลี่ยมนี้จะเป็นจุดสมดุลของระบบสุขภาพของแต่ละประเทศ โดยจะแปรตามสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ แปรตามระดับการให้ความรู้ด้านสุขภาพของคนในสังคม สามเหลี่ยมนี้การเข้าถึงระบบสุขภาพกับคุณภาพ เมื่อไหร่ที่ต้องการให้มีการเข้าถึงมากขึ้น สิ่งที่ต้องแลกมา คือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น โดยสิ่งสำคัญคือ การทำอะไรให้ผู้บริบาลและผู้รับบริบาลเข้าใจจุดสมดุลนี้ ซึ่งถ้า 2 กลุ่มนี้ไม่สมดุลกันจะเป็นจุดเริ่มต้นของการฟ้องร้องและความไม่พึงพอใจ สำหรับความหมายของการเข้าถึง คือการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ สำหรับบทบาทของโรงเรียนแพทย์นั้นจะต้องทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงกับผู้บริหารประเทศ เชื่อมโยงการสื่อสารสองทางกับผู้รับบริการ หรือผู้บริบาลกับผู้ให้บริบาล เมื่อใดแก้ปัญหาจุดนี้ได้ระบบสุขภาพของประเทศไทยจะเป็นที่ยอมรับ

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2522 ได้กล่าวว่า “การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคงเพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้น โดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้วย่อมมีกำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจ และสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นผู้แต่สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ” ในยุค Thailand 4.0 โรงเรียนแพทย์ต่างๆ จึงต้องผันบทบาทตัวเองในการผลิตบัณฑิตแพทย์ ผลิตองค์ความรู้ ไม่ใช่เพื่อบริการด้านสุขภาพเพียงอย่างเดียว โดยบทบาทที่จะทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จ Thailand 4.0 ได้นั้น ยังมีเรื่องที่จะต้องกลับมาบุกเบิกและต้องกลับมาทำให้มากกว่าเดิม